

STORTINGET

Innst. 25 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:227 S (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Sveinung Rotevatn om at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon

Til Stortinget

1. Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. Komiteens behandling

Daværende Kunnskapsminister Tonje Brenna uttalte seg om forslaget i brev av 11. mai 2023. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har invitert til å gi skriftlige høringsinnspill i saken. Høringsinnspillene er tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Anja Ninasdatter Abusland og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, viser til representantforslaget.

Komiteen viser til at retten til barnehageplass følger av barnehageloven § 16. Alle barn har rett til barnehageplass, men retten inntreer ved ulik alder avhengig av når på året barnet er født. Barn som fyller ett år senest innen august, har rett til barnehageplass fra august samme år, mens barn født i september, oktober og november har rett til plass fra måneden barnet fyller ett år.

Komiteen vil understreke betydningen av full barnehagedekning, både for å inkludere barn tidlig i barnehagen og for foreldrenes mulighet til å delta i arbeidslivet. Komiteen merker seg statsrådets uttalelse som redegjør for at utvidelse av rett til plass fra fylte ett år for alle barn vil også føre til et behov for om lag 25 000 nye barnehageplasser, og at kommunen eller en privat barnehage har anledning til å tilby barn plass i barnehage før den lovfestede retten inntreer. Komiteen viser til at enkelte kommuner og barnehager har løpende barnehageopptak også i dag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er et mål at barn skal få plass i barnehagen uavhengig av når på året

barnet er født. Disse medlemmer er samtidig av den oppfatning at det å innføre en ny og utvidet rett til barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon er et svært kostbart tiltak, som følgelig måtte blitt gjennomført på bekostning av andre viktige satsinger i barnehagesektoren.

Disse medlemmer viser til statsrådets uttalelse og merker seg departementets beregninger, som viser at gjennomføring av forslaget anslagsvis vil koste 7 mrd. kroner. Disse medlemmer viser til tilbakemeldinger fra barnehagesektoren om en krevende bemanningssituasjon, og at en rettighetsutvidelse tilsvarende om lag 25 000 nye barnehageplasser vil stille ytterligere krav til bemanningen og den pedagogiske virksomheten i barnehagene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har varslet et arbeid med å forbedre foreldrepengeordningen, med sikte på å forlenge foreldrepengeperioden ved 80 pst. dekning i 2024. Regjeringen har varslet at den vil komme tilbake til Stortinget om saken. En utvidet foreldrepengeperiode med 80 pst. vil gi økt fleksibilitet i foreldrepengeordningen, og kan bidra til å redusere omfanget av ulønnet permisjon.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har varslet, og satt i gang, flere grep for å gjøre barnehagen mer tilgjengelig for alle. I 2022 ble målet om å redusere maksimalprisen i barnehagen til prisnivået fra barnehageforliket i 2003 oppfylt. I inneværende år reduseres prisen ytterligere. Fra august 2024 har regjeringen foreslått å redusere maksimalprisen over hele landet med 1 000 kroner, og ny maksimalpris vil dermed være på 2 000 kroner. For kommuner i sentralitetssone 5 og 6 reduseres barnehageprisen ytterligere, og vil fra 1. august 2024 være 1 500 kroner. Disse medlemmer mener dette er et historisk løft for barnefamiliene, og et viktig samfunnsgrep. Videre har regjeringen innført gratis barnehage fra tredje barnet for foreldre som har flere barn i barnehagen samtidig, og gratis barnehage i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms fra 1. august 2023.

Disse medlemmer viser til regjeringens mål om å legge til rette for at alle barn i Norge skal få mulighet til å ta del i barnehagefellesskapet, og at kvaliteten i barnehagene skal bli bedre og mer likeverdig over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg i 2017 fastsatte ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, for å gi støtte til kvalitetsarbeid i barnehagene og bedre styring av sektoren. Disse medlemmer vil også trekke frem at regjeringen Solberg i 2018 skjerpet pedagognormen, og at andelen barnehagelærere som følge av den økte fra 30 pst. i 2017 til 43 pst. i 2020. Det er svært viktig for kvaliteten i tilbudet til barna, og disse medlemmer har

ambisjoner om flere pedagoger i barnehagene. Regjeringen Solberg utvidet retten til barnehageplass både i 2016 og 2017, og disse medlemmer viser til at det har vært av stor betydning for mange barn og familier. Disse medlemmer viser også til at regjeringen Solberg innførte nasjonale moderasjonsordninger for å sikre at barnehagen skal være tilgjengelig for alle barn, uavhengig av foreldrenes inntekt.

Disse medlemmer viser til at barnehagen er en god og viktig arena for utvikling, læring, sosialisering, inkludering og integrering. Disse medlemmer mener det er viktig at flest mulig barn får oppleve trygge og gode relasjoner til ansatte og andre barn, og at de får utforske og oppdage nye sammenhenger gjennom lek i sin barnehagehverdag. Disse medlemmer ønsker at flere barn får tilbud om barnehageplass når de fyller ett år eller når permisjonstiden er over. Det er viktig for barna, for den enkelte familie og for samfunnet.

Disse medlemmer mener det er en stor utfordring for familiene det gjelder, og for samfunnet i et likestillingsperspektiv, at det fortsatt er for mange barn som ikke får tilbud om barnehageplass etter endt foreldrepermisjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er knyttet store kostnader til forslaget, samt at det ikke er nok barnehageplasser tilgjengelig.

Disse medlemmer viser til at det er ulike modeller i kommunene, og at flere kommuner har løpende opptak eller flere opptak i løpet av året. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for at flere kommuner har fleksible barnehageopptak.

Disse medlemmer viser til at det er flere prioriteringer som må gjøres innenfor barnehageområdet. Billigere barnehage, et krafttak for å bidra til økt kvalitet, rekruttering av nok barnehagelærere og økt attraktivitet for barnehagelærerutdanningen, er tiltak disse medlemmer mener det er viktig å vurdere i en helhet.

Samtidig er disse medlemmer tydelige på at barnehagen er en svært viktig arena for tidlig innsats. Kvalitet i tilbudet, mangfold og valgfrihet er svært viktig for å gi ulike barn like muligheter. Disse medlemmer peker på at Høyre vil ha et samfunn som setter menneskene foran systemet, og disse medlemmer ønsker å bidra til løsninger som gir flere barn plass i barnehage tidligere, i tråd med foreldrenes ønsker og behov, og til samfunnets beste.

Disse medlemmer er derfor tydelige på at de er positive til mer fleksible barnehageopptak, men at det må vurderes i sammenheng med kommende budsjetter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre mener at det å sikre nok barnehageplasser til alle barn er en viktig del av

likestillingspolitikken, og en viktig del av det å få kvinner og menn tilbake i jobb etter endt fødselspermisjon.

Disse medlemmer viser til en undersøkelse foretatt av Nav som viser at nesten halvparten av mødre, og over 10 pst. av fedre, tok ut ulønnet permisjon i 2021. Mangelen på tilgjengelig barnehageplass ved endt permisjon er en viktig årsak til at mange foreldre må ta ut ulønnet permisjon. Disse medlemmer mener det er urimelig at barn som er født i «feil» måned, risikerer å måtte vente opptil et halvt år på barnehageplass, fordi de fleste kommuner har ett hovedopptak.

Disse medlemmer mener dagens barnehageopptak hemmer likestillingen, ettersom det ofte er mor, eller den med lavest inntekt, som må ta ut ulønnet permisjon som følge av manglende barnehageplass, med de konsekvenser det får for manglende opptjening av sosiale rettigheter. Disse medlemmer mener derfor tiden er moden for å forbedre dagens barnehageopptak med en ordning som gir valgfrihet og forutsigbarhet for barnefamilie.

Disse medlemmer mener forslaget om barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder, vil gi positive samfunnsøkonomiske effekter ved at flere kommer ut i jobb. Disse medlemmer mener det er nødvendig med gode finansieringsordninger som sørger for at barnehagene ikke lider økonomisk på grunn av innføring av løpende opptak. Det må gjøres endringer i finansiering slik at barnehagene, enten de er private eller kommunale, skal ha forutsigbare og trygge rammer.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at flere kommuner har funnet mer fleksible ordninger med opptak til barnehage, deriblant Sola og Oslo. Dette medlem viser videre til representantforslag fra representanter fra Fremskrittspartiet, Dokument 8:140 S (2021–2022), om løpende opptak til barnehageplasser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon, uansett barnets alder.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at en ekspertgruppe oppnevnt av Barne- og familiedepartementet 17. oktober 2023 la frem rapporten «En barndom for livet» om barn i fattige familier, hvor det gis en rekke anbefalinger for å styrke oppvekstvilkårene til barn i fattige familier og forebygge at fattigdom går i arv. En av anbefalingene fra ekspertgruppa er en ny modell for opptak til barnehage, der familiene gis rett til

barnehageplass fra den måneden barnet fyller ett år, løpende barnehageopptak, automatisk tilbud om barnehageplass og universell gratis kjernetid.

Disse medlemmer er også opptatt av gode barnehager, der tilstrekkelig antall ansatte med riktig kompetanse sikrer trygge rammer for alle barna. Dette er en utfordring i dag, og bekymringen for rekruttering til barnehagelærerutdanningen og flukten fra yrket, er stor. Det er derfor helt nødvendig å jobbe med å få opp voksentettheten, og å få flere med pedagogisk kompetanse inn i barnehagene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter i likhet med høringsinstansene opp om ønsket om, og er enige i behovet for, løpende barnehageopptak.

Disse medlemmer viser til at opptak til barnehagene er et kommunalt ansvar. I sitt høringsinnspill viser KS til at kommunene i stor grad gjennomfører løpende opptak til barnehage når de har ledig kapasitet, og retten til barnehageplass ivaretas etter dagens regelverk. Å innføre rett til løpende barnehageopptak vil ifølge KS kreve en betydelig kapasitetsutvidelse. Regjeringen har i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 estimert at med dagens pedagog- og bemanningsnorm vil det innebære et behov for 8 300 årsverk i grunnbemanningen, hvorav 3 500 barnehagelærere.

Disse medlemmer vil understreke at en barnehageplass når familien trenger det, er svært viktig for å skape forutsigbarhet og trygghet for nybakte foreldre. Det er med bekymring disse medlemmer registrerer at andelen som tar ut ulønnet permisjon øker. Dette er ikke ønskelig eller i tråd med arbeidet for økt likestilling i yrkeslivet.

Disse medlemmer vil videre vise til uttalelsen fra statsråden og det høringsinnspillene viser til, at det vil bli meget kostbart å innføre en slik modell. Det bør derfor foreligge en mer inngående kartlegging av hva som kreves for å gi alle familier et tilbud om barnehageplass den måneden barnet fyller ett år, og det bør utarbeides en systematisk plan for hvordan man kan få innført løpende opptak i hele landet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hva som må til for å innføre løpende barnehageopptak.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på en egnet måte innen januar 2025, med en modell som åpner for minimum to barnehageopptak i året.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge fram en forplikten- de plan for Stortinget som tar sikte på at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldreper- misjon, uansett barnets alder.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen kartlegge hva som må til for å innføre løpende barnehageopptak.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stor- tinget på en egnet måte innen januar 2025, med en mo- dell som åpner for minimum to barnehageopptak i året.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i ko- miteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosia- listisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:227 S (2022–2023) – Representantfor- slag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Sveinung Rotevatn om at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 24. oktober 2023

Hege Bae Nyholt

leder

Elise Waagen

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskapsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2250-

11. mai 2023

Representantforslag 227 S (2022-2023) om at alle barn skal få tilbud om en barnehageplass rett etter endt foreldrepermisjon

Barnehager utgjør en svært viktig del av velferds- og utdanningstilbudet i Norge. Gjennom barnehagen får tusenvis av barn over hele landet en hverdag hvor de opplever mestring, lek og læring.

Retten til barnehageplass følger av barnehageloven § 16. Alle barn har rett til barnehageplass, men retten inntreer ved ulik alder avhengig av når på året barnet er født. Barn som fyller ett år senest innen august, har rett til barnehageplass fra august samme år, mens barn født i september, oktober og november har rett til plass fra måneden barnet fyller ett år. Kommunen eller en privat barnehage har anledning til å tilby barn plass i barnehage før den lovfestede retten inntreer. Selv om kommunesektoren ikke er kompensert for å ta opp barn uten rett til plass, vet vi at mange kommuner likevel har valgt å prioritere fleksible opptaksløsninger og tilbyr plasser i løpet av våren.

Regjeringen vurderer hele tiden om det er behov for å gjøre endringer som kan gjøre hverdagen enklere for barna og deres foreldre. Regjeringen har nylig varslet at den har satt i gang et arbeid med å forbedre foreldrepengeordningen. Etter gjeldende regler er foreldrepengeperioden enten 49 uker med 100 prosent inntektsdekning eller 59 uker med 80 prosent dekning. Den samlede utbetalingen av foreldrepenger ved redusert dekningsgrad er i dag lavere enn ved full dekningsgrad. Regjeringen ser ingen vektige grunner til å opprettholde en slik forskjell, og har i Prop. 118 S (2022-2023) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023 varslet at Barne- og familiedepartementet har igangsatt arbeid med sikte på å forlenge foreldrepengeperioden ved 80 prosent dekning i 2024. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om saken. En utvidet foreldrepengeperiode

med 80 prosent vil gi økt fleksibilitet i foreldrepengeordningen og kan bidra til å redusere omfanget av ulønnet permisjon.

Regjeringen har foreløpig ikke funnet rom for å utvide retten til barnehageplass, som vil være et mye mer kostbart tiltak enn forbedringene i foreldrepengeordningen.

Kunnskapsdepartementet har ikke hatt mulighet til å anslå kostnaden ved innføre garanti om barnehageplass etter endt foreldrepermisjon, slik representantene foreslår. Men forslaget vil imidlertid ikke være veldig ulikt fra å innføre rett til plass for alle barn fra måneden de fyller ett år. Dette har departementet tidligere anslått til å koste i underkant av 7 mrd. kroner. I disse beregningene er det lagt til grunn at plassene som tas i bruk fra vårhalvåret finansieres fra begynnelsen av barnehageåret i august året før. Videre er det tatt høyde for at flere barn i barnehage vil medføre en reduksjon i utgiftene til kontantstøtte. I beregningene har det ikke vært mulig å ta høyde for eventuelle økte skatteinntekter som følge av at foreldre kommer tidligere tilbake til arbeid. Også gradvise rettighetsutvidelser er kostbare. En utvidelse av retten til plass slik at barn født i desember får rett til plass fra måneden de fyller ett år vil, med tilsvarende forutsetninger som beskrevet over, ha en kostnad på om lag 800 mill. kroner.

En utvidelse av rett til plass fra fylte ett år for alle barn vil også føre til et behov for om lag 25 000 nye barnehageplasser, og vil stille ytterligere krav til bemanningen og den pedagogiske virksomheten i barnehagene. Vi har fått tilbakemeldinger fra sektoren om at tidligere rettighetsutvidelser har ført til utfordringer med tilvenning og stabilitet i barnegruppen. Dette vil trolig være utfordringer som oppleves som desto mer krevende dersom det innføres krav om flere barnehageopptak. Det er derfor viktig å gjøre en grundig vurdering av hvordan utvidelser vil kunne påvirke hverdagen i barnehagen, og å vurdere en eventuell utvidelse opp mot andre mulige satsinger på barnehagefeltet.

Regjeringen har så langt prioritert andre tiltak for å forbedre barnehagetilbudet. Vi har redusert maksprisen til under prisnivået som ble lagt til grunn i barnehageforliket. Til sammen er maksprisen redusert med 315 kroner per måned siden Solberg-regjeringen. Fra 1. august blir barnehagen gratis fra tredje barn for foreldre som har flere barn i barnehagen. Og fra samme dato blir barnehagen gratis for alle barn i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms. Som varslet i regjeringens barnehagestrategi vil vi også sette i gang et arbeid med å vurdere moderasjonsordningene i barnehagen.

Med hilsen

Tonje Brenna

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur

